

**POLITINIS MOTERŲ
DALYVAVIMAS PAŽANGAI:
NUO ANALIZĖS IKI VEIKSMO**

**AR PARTIJŲ RINKIMŲ PROGRAMOS GALĖTŲ
SUAKTYVINTI MOTERŲ POLITINĮ DALYVAVIMĄ?**

Dr. Giedrė Purvaneckienė

LIETUVOS MOTERŲ
LOBISTINĖ ORGANIZACIJA

Lietuvos Respublikos
socialinės apsaugos
ir darbo ministerija

Nuo pat Nepriklausomybės pradžios kalbame apie tai, kad trūksta moterų Seime bei savivaldybių tarybose. Jų labai lėtai daugėja, tačiau nepakankamai, kad galėtume pasakyti, kad tiek moterys, tiek vyrai vienodai atstovauja savo grupėms sprendimų priėmimo. 27% Seime ir 33% savivaldybių tarybose – ar tai garantas, kad priimant sprendimus, bus atsižvelgta į moterų interesus, poreikius, gyvenimo aplinkybes bei jų lūkesčius? Tikrai ne.

Bet iš kitos pusės Lietuvos gyventojai mažai domisi politika, o moterys ją domisi dar mažiau už vyrus. 2022 m. mūsų tyrimo duomenimis tik 3,5% moterų (4,4% vyrų) teigė, kad politika yra labai svarbi jų gyvenimo sritis. Tik 34% moterų (53% vyrų) domisi politika. Kad moterys turėtų daugiau dalyvauti politikoje, galvoja 28% moterų (10% vyrų), kad moterys iš viso neturėtų dalyvauti politikoje, galvoja 10% moterų ir 19% vyrų. Beveik pusę moterų (42%) ir vyrų (47%) tenkina esama padėtis.

Šie skaičiai duoda pagrindą manyti, kad norint padidinti moterų politinį atstovavimą, reikėtų kreipti dėmesį būtent į jų pačių rinkiminį elgesį. Kaip sudominti moteris išrinktų atstovų sudėtimi pagal lytį? Kaip įtikinti moteris, kad būtent jų atstovės galės pakeisti jų gyvenimo sąlygas?

Manau, kad daugeliui moterų politika neįdomi todėl, kad joms svarbūs klausimai politinėje diskusijoje dažniausiai lieka antrame plane. Arba jų reikšmė sumenkinama, siunčiant klaidingą žinią, kai sakoma, kad turime laikytis tokios politikos dėl Europos Sąjungos reikalavimų. Paminėsiu tik vieną pavyzdį – neperleidžiamas vaiko priežiūros atostogas. Įtraukiant šią nuostatą į Lietuvos teisę, pagrindinis argumentas buvo toks: yra Europos Sąjungos direktyva, todėl mes turime ją įtraukti. Bet ar buvo plati diskusija apie tokių neperleidžiamų atostogų naudą? Pakviečiant mokslininkus tarti žodį apie tai, kad vaikui naudinga, jei bent dalį jo ankstyvos vaikystės tėvas būna už jį pilnai atsakingas? Ar apie tai, kad pagerėja moterų padėtis darbo rinkoje? Ar apie tai, kad tai turi įtaką lyčių lygybei, kuri, savo ruožtu, spartina ekonomikos augimą ir didina BVP? Tokios temos retai dominuoja politinėje diskusijoje. Ir tuo nereikia stebėtis, nes joje toną užduoda nejauni vyrai, kurių pažiūroms lyčių lygybės atžvilgiu dar toli iki modernybės, ką jau kalbėti apie postmodernybę.

Projekto „Politinis moterų dalyvavimas pažangai: nuo analizės iki veiksmo“, kurį įgyvendino Lietuvos moterų lobistinė organizacija, nutarėme išnagrinėti partijų rinkimų programas, kuriose atsispindi jų pozicija svarbiausiais politiniais klausimais bei būsimas tų politikų įgyvendinimas, laimėjus rinkimus. Pastaruoju metu nusistovėjo tokia tradicija, kad prieš Seimo rinkimus partijos pateikia trumpąsias bei ilgąsias savo programas. Iš trumpųjų programų galime sužinoti tik tiek, ar

mus dominanti problema yra partijos politinis prioritetas. Na, o ilgosiose programose atsispindi ar ir kaip mus dominanti problema bus sprendžiama partijos laimėjimo atveju.

O kokie politiniai klausimai galėtų ir turėtų dominti moteris? Mes išskyrėme 12 problemų, kurias stengiasi išspręsti moterų nevyriausybinės organizacijos, dėl kurių kovoja, eina eitynėse, rašo peticijas, stengiasi paveikti politikus ir sprendimų priėmėjus. Pirmiausia reikėjo patikrinti, ar šios problemos svarbios visiems rinkėjams, todėl užsakėme (atliko „Baltijos Tyrimai“) nacionalinę reprezentatyvią Lietuvos gyventojų apklausą apie šių problemų sprendimo svarbą. Paaiškėjo, kad beveik visų šių problemų sprendimas yra labai svarbus arba svarbus Lietuvos gyventojams. Pagal svarbą problemos išrikiavo taip: žmogaus teisių užtikrinimas; smurtas artimoje aplinkoje; kova su prekyba žmonėmis, prostitucijos teisinio reguliavimo keitimas; vienodas atlyginimas už vienodą darbą moterims ir vyrams; šeimos ir darbo įsipareigojimų derinimas; lyčių lygybė - vienodos galimybės moterims ir vyrams visose gyvenimo srityse; Europos Tarybos Konvencijos dėl smurto prieš moteris ir smurto šeimoje prevencijos bei kovos su juo ratifikavimas Seime; vaiko priežiūros atostogų dalijimasis tarp tėvų; reprodukcinė sveikata – abortų klausimas, pagalbinis apvaisinimas; lytinis ugdymas švietimo įstaigose; didesnis moterų dalyvavimas politikoje ir valdyme; partnerystės įstatymo priėmimas.

Iš mūsų vertinimui pateiktų problemų Lietuvos gyventojams tik viena – partnerystės įstatymo priėmimas – buvo svarbi mažiau nei pusei gyventojų. O svarbiausia iš išvardytų problemų – žmogaus teisių užtikrinimas. Ji svarbi beveik visiems – 95,1% gyventojų, o pusei – labai svarbi. Antroje vietoje pagal svarbą – smurtas artimoje aplinkoje, šios problemos sprendimas svarbus beveik 90% gyventojų, o labai svarbus 41,5%. Toliau pagal svarbą išsirikiavo 3 problemos, kurios svarbios daugiau kaip 80% gyventojų: kova su prekyba žmonėmis, prostitucijos teisinio reguliavimo keitimas, vienodas atlyginimas už vienodą darbą moterims ir vyrams bei šeimos ir darbo įsipareigojimų derinimas. Dar 3 problemų sprendimas svarbus daugiau kaip 70% gyventojų: lyčių lygybė - vienodos galimybės moterims ir vyrams visose gyvenimo srityse, Europos Tarybos Konvencijos dėl smurto prieš moteris ir smurto šeimoje prevencijos bei kovos su juo ratifikavimas Seime ir vaiko priežiūros atostogų dalijimasis tarp tėvų. Daugiau kaip 60% gyventojų svarbi reprodukcinė sveikata – abortų klausimas, pagalbinis apvaisinimas bei lytinis ugdymas mokyklose.

Žinoma, ne visoms gyventojų grupėms minėtų problemų sprendimas vienodai svarbus. Visų pirma, smarkiai skiriasi visų 12 problemų sprendimo svarba moterims ir vyrams. Daugumos

problemų sprendimą labai svarbiu įvardijo apie 10 proc. daugiau moterų nei vyrų. Didžiausias skirtumas vertinant labai svarbiu vienodų atlyginimų už vienodą darbą moterims ir vyrams problemos sprendimą: net 22,4 % daugiau moterų nei vyrų. Apibendrintai galima pasakyti, kad visų šių problemų sprendimas svarbesnis moterims bei jaunesniems respondentams, kitose grupėse skirtingų problemų sprendimas vertinamas įvairiau.

Kitas klausimas - ar šių problemų atspindėjimas partijų rinkimų programose gali nulemti rinkėjų elgesį. Paaiškėjo, kad partijos pozicija anksčiau išvardytais klausimais yra labai svarbi, ir nulemtų balsavimo pasirinkimą 15,6% rinkėjų (18,4% moterų), svarbi, bet yra ir kitų svarbių klausimų – 40,6%, nelabai svarbi, bet atkreiptų dėmesį – 22,7% rinkėjų. Tik 10,2% rinkėjų partijų pozicija mūsų pasirinktais klausimais visiškai nesvarbi.

Įsitikinę, kad mūsų išskirtos problemos yra svarbios Lietuvos rinkėjams, toliau analizavome trumpąsias ir ilgąsias 2020 m. rinkimų į Seimą 10 partijų programas, žiūrėdami, ar partijos siūlo šių problemų sprendimus.

Programų analizei pasirinkome 10 partijų, kurios per 2020 m. Seimo rinkimus daugiamandatėje apygardoje surinko daugiausiai rinkėjų balsų, nes partijų programos turi didžiausią įtaką balsavimui už sąrašus. Tai šios partijos: Tėvynės sąjunga – Lietuvos krikščionys demokratai (TS-LKD); Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjunga (LVŽS); Darbo partija (DP), Lietuvos socialdemokratų partija (LSDP), Laisvės partija (LP), Lietuvos Respublikos liberalų sąjūdis (LRLS), Lietuvos lenkų rinkimų akcija – krikščioniškų šeimų sąjunga (LLRA-KŠS), Lietuvos socialdemokratų darbo partija (LSDDP), Tautos ir teisingumo sąjunga (centristai, tautininkai) (CP-T), Nacionalinis susivienijimas (NS).

Išanalizavus 10 partijų trumpąsias rinkimų į Seimą 2020 m. programas, trumpai galime konstatuoti, kad politinėms partijoms problemos, dėl kurių sprendimo kovoja moterų organizacijos, neatrodo prioritetinėmis pateikti rinkėjams, jos jų beveik neįtraukia į savo trumpąsias programas. Nė viena partija nemini žodžių moteris, lyčių lygybė, vaiko priežiūros atostogos, prostitucija ar prekyba žmonėmis, vienodas atlyginimas už vienodą darbą, smurtas artimoje aplinkoje ar Stambulo konvencija, reprodukcinė sveikata, lytinis ugdymas, didesnis moterų dalyvavimas politikoje ir valdyme. Pagal trumpąsias programas negalima tiksliai suprasti, kokia partijos pozicija moteris dominančiais klausimais. Iš mūsų 12 pasirinktų problemų tik apie vieną – žmogaus teises – tiesiogiai pasisako tik dvi partijos – LP ir LRLS. Viena partija (CP-T)

tiesiogiai bet negatyviai pasisako dėl partnerystės įstatymo ir netiesiogiai prieš lyčių lygybę. Tik vienos partijos (LSDP) tiesiogiai minimos priemonės šeimos ir darbo suderinimo gerinimui, nors pats išsireiškimas nenaudojamas. Iš 12 pasirinktų problemų tik dėl trijų galima rasti tiesioginę partijų poziciją, ir dėl vienos – netiesioginę.

Rinkėjai, ir ypač rinkėjos, kuriems labai svarbūs ar svarbūs klausimai, kurių lauke dirba moterų nevyriausybinės organizacijos, pagal trumpąsias partijų programas labai sunkiai galėtų pasirinkti partiją, už kurią norėtų balsuoti. Lengviau būtų pasirinkti antifeministiškai nusiteikusiems rinkėjams, tokias idėjas aiškiai išreiškia Centro partija – tautininkai. Ji tikėtų ir prieš žmogaus teises nusistačiusiems rinkėjams, kurie galėtų dar atkreipti dėmesį į Nacionalinį susivienijimą. Puoselėjantiems tradicines vertybes reikėtų įdėmiau pasidomėti Lietuvos lenkų rinkimų akcijos – krikščioniškų šeimų sąjungos ir Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos ilgosiomis programomis. Tie, kam moterims aktualios problemos visai nerūpi, turėtų skaityti Darbo partijos ir Lietuvos socialdemokratų darbo partijos (dabar – Regionų partijos) ilgąsias programas. Kam labai svarbios šeimos ir darbo derinimo problemos, turėtų atkreipti dėmesį į Lietuvos socialdemokratų partijos programą. Kam prioritetas - žmogaus teisės – Laisvės partijos ir Lietuvos liberalų sąjungos programas. Tėvynės sąjunga – Lietuvos krikščionys demokratai po trumpos programos perskaitymo išlieka „tamsiuoju arkliuku“. Todėl norint išsiaiškinti tikslią partijų poziciją rūpimais klausimais, reikia nagrinėti jų ilgąsias programas.

Ilgųjų partijų rinkimų programų analizė patvirtina pirmąsias įžvalgas pagal trumpųjų partijų rinkimų programų analizę. Dažniausiai programose minimos problemos – šeimos ir darbo derinimas bei lyčių lygybė. Jas aprašo ar mini 8 partijos. Beje, šeimos ir darbo derinimas - vienintelė problema, kurios sprendimo kelius siūlo TS-LKD. Šeimos ir darbo derinimo kelius siūlo 7 partijos, o viena (NS) siūlo priešingą variantą, skatinant motinas vaikus iki 7 metų auginti namie. Lyčių lygybė susilaukia dar daugiau priešiško – prieš ją savo programose pasisako net trys partijos (LLRA-KŠS, CP-T ir NS). Mažiausiai partijų dėmesio susilaukia lytinio ugdymo problema mokyklose, ją aprašo tik 2 partijos (LSDP ir LP). Įdomu, kad partnerystės įstatymo problemai, kuri mažiausiai svarbi rinkėjams, dėmesį skiria net 6 partijos. Trys iš jų žada jį priimti, o trys – jokių būdu nepriimti.

Moterims rūpimoms problemoms mažiausiai dėmesio skyrė TS-LKD, ji pažadėjo spręsti tik vieną iš 12 problemų. Daugiausiai – LSDP ir LP (visas 12) bei LLRS (8). Septynios iš 10 partijų šių

problemų sprendimui siūlo pozityvius kelius, o 3 yra nusiteikusios priešišškai. Nacionalinis susivienijimas priešišškai pasisakė prieš net 6 problemų sprendimą, LLRA-KŠS – prieš 3, CP-T prieš 2.

Būtų naivu tikėtis, kad visi rinkėjai perskaitys visų partijų ilgąsias rinkimų programas, todėl remdamiesi jų analize, suskirstėme 10 partijų į 4 grupes:

- Palankiausiai lyčių lygybei nusiteikusios ir daugiausiai moterims rūpimų problemų sprendimų pateikiančios – Lietuvos socialdemokratų partija, Laisvės partija ir Lietuvos Respublikos liberalų sąjūdis;
- Formaliai deklaruojančios lyčių lygybę ir žadančios išspręsti dalį moterims rūpimų problemų – Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjunga bei Darbo partija;
- Nerodančios lyčių lygybės problemoms dėmesio – Tėvynės sąjunga – Lietuvos krikščionys demokratai ir Lietuvos socialdemokratinė darbo partija (dabar – Regionų partija);
- Priešiškos lyčių lygybei – Lietuvos lenkų rinkimų akcija – krikščioniškų šeimų sąjunga, Tautos ir teisingumo sąjunga bei Nacionalinis susivienijimas.

Pagal savo pažiūras rinkėjai galėtų pasirinkti vienos iš šių grupių ilgąsias partijų programas ir jas detalai analizuoti prieš priimdami sprendimą, už kurią partiją balsuoti.

Analizuojant partijų rinkimų programas, kyla klausimas – kas nusprendžia, kokios problemos yra prioritetinės? Kuo vadovaujasi partijos, priimdamos šį sprendimą? Taip atrodo, kad nulemia įtakingų partiečių bei jiems artimos aplinkos asmeninė nuomonė. Ar partijos daro partijos tyrimus, kokie klausimai rinkėjams svarbūs? O jei ir daro, ar tiria rinkėjų nuomonę apie su lyčių lygybe susijusius klausimus? Mūsų tyrimas rodo, kad ne. 2020 m. Seimo rinkimuose dauguma partijų skyrė mažai dėmesio moterims rūpimoms problemoms, nors pagal tyrimą rinkėjams jos svarbios. Tas savo ruožtu galėjo sufleruoti rinkėjams, kad daugumoje partijų moterys neturi pakankamai įtakos, kad galėtų garantuoti šių problemų sprendimą. O tai gali būti viena iš priežasčių, skatinančių moterų politinį pasyvumą.

Straipsnis parengtas Lietuvos moterų lobistinei organizacijai įgyvendinant Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos finansuojamą projektą Politinis moterų dalyvavimas pažangai: nuo analizės iki veiksmo.

POLITINIS MOTERŲ
DALYVAVIMAS PAŽANGAI:
NUO ANALIZĖS IKI VEIKSMO

Lietuvos Respublikos
socialinės apsaugos
ir darbo ministerija

Projektą finansuoja Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija

VALSTYBĖS BIUDŽETO LĖŠŲ NAUDOJIMO SUTARTIS NR. 1- MVLGP05408/2023
2023

Projekto koordinatorius:

LIETUVOS MOTERŲ
LOBISTINĖ ORGANIZACIJA

Projekto partneriai:

MOTERS UŽIMTUMO
INFORMACIJOS CENTRAS

KLAIPĖDOS SOCIALINĖS
IR PSICHOLOGINĖS
PAGALBOS CENTRAS

LYGIŲ
GALIMYBIŲ
PLĖTROS
CENTRAS

MOTERŲ
INFORMACIJOS
CENTRAS

